

Piotr Chachlikowski

Nowy Dwór, gm. Dąbrowa Biskupia,
woj. bydgoskie, St. 16, AZP: 45-42

Informator Archeologiczny : badania 23, 15-16

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tworzących jednak zwartych układów. Pod jednym z kamieni odkryto 3 zęby ludzkie. Z warstwy kulturowej uzyskano kilka innych fragmentów kości. Ponadto kilkanaście fragmentów ceramiki kultury pucharów lejkowatych, oraz dwa okazałe wióry krzemienne z surowca świeciechowskiego. Zarysu jamy grobowej nie stwierdzono. Prawdopodobnie zniszczeniu uległ bliżej nieokreślony grób KPL.

Materiały znajdują się w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu.
Badania nie będą kontynuowane.

Marianowo, gm. Ślesin woj.
koninśkie St. 17 AZP: 52-40/115

Muzeum Okręgowe w Koninie

Badania prowadził mgr Krzysztof Gorczyca. Finansowało MDK. Drugi sezon badań.
Osada i cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych.

Kontynuowano badania z roku poprzedniego. Złożono 3 wykopy o łącznej powierzchni 433 m².

Wykop I

Uchwycono zarys prostokątnej budowli szupowej (4x8m) o orientacji E-W. Obiekty odsłonięte w ubiegłym roku, położone na wschód od budowli, dokumentują prawdopodobnie pozostałości zabudowy gospodarczej. Bezpośrednio na północ od chaty odsłonięto nieckowatą jamę o średnicy 1,1 m i gł. 0,7 m całkowicie wypełnioną fragmentami ceramiki (3858 fr.), brytkami polepy (243), wyrobami krzemiennymi (8) i kośćmi (49). Zawierała ona także żarno nieckowate. Wstępna analiza materiału wskazuje, że są to fragmenty ok. 30 naczyń, które wyklejają się w całości. W tej liczbie znajdują się 2 naczynia grupy mątewskiej. Pozostałe, to naczynia typowe dla grupy wschodniej. Rozpoznano misy, amfory, puchary m. in. zasobowe, a także naczynia workowate. Wszystkie noszą ślady wtórnego przepalenia. Zarejestrowano również fragmenty „detali architektonicznych” w postaci wałków polepy zdobionych odciskami pazaokciowymi.

Trzecie naczynie grupy mątewskiej odsłonięto na południowy-wschód od budowli w niewielkiej jamce.

Wykop II

Położony 80 m na północ i 40 m na zachód od wyk. I. Dostarczył materiału jedynie z warstwy I. Obiektów nie zarejestrowano. Zastanawiające jest nasilonie w tym miejscu występowanie materiału krzemienno (głównie czekoladowego) m. in. siekierka.

Wykop III

Położony 100 m na północ i 50 m na zachód od wykopu I. Odslonięto tutaj 4 obiekty sepulkralne:
ob. 35 — trapezowata obstawa kamienna z otoczaków, wym. 1,4x0,7x0,45 m, oś E-W. Zawierał kilka drobnych fragmentów kości, 1 fr. ceramiki i odlupek krzemienno.

ob. 36 — j.w., wym. 1,1x0,7x0,6 m, oś SW-NE. Przykryty był brukiem, zawierał 2 fr. ceramiki, 2 drobne kości, 1 odlupek krzemienno.

ob. 37 — nieckowata jama o fr. 0,5 m i gł. 0,2 m. Na jej obrzeżu znaleziono 3 otoczaki. Zawierała skupisko przepalonych kości dziecięcych (m. in. zęby mleczne) oraz 1 fr. ceramiki.

ob. 38 — grób domniemany, było to skupisko wkopanych otoczaków, bez materiału.

Podsumowując wstępnie uzyskane wyniki wydaje się dopuszczalne twierdzenie, że uchwycono osadę „jednodworczą” z przyległym cmentarzyskiem. Czas jej użytkowania najprawdopodobniej nie przekraczał jednego pokolenia. Po pożarze została porzucona. Funkcjonowała w fazie III C lub początkach IVA.

Materiał i dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Koninie.

Badania będą kontynuowane.

Mitki, gm. Elk woj. suwalskie St. 4 patrz paleolit i mezolit

Mszana, gm. Brodnica woj. toruńskie St. 14 patrz paleolit i mezolit

Nowy Dwór, gm. Dąbrowa
Biskupia, woj. bydgoskie,
St. 16, AZP: 45-42

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Prahistorii Zakład Prahistorii Polski
w Poznaniu

Badania prowadził mgr Piotr Chachlikowski. Finansował Uniwersytet Warszawski.
Drugi sezon badań. Osada kamieniarzy kultury pucharów lejkowatych.

Kontynuowano eksplorację zwartego układu źródeł poprodukcyjnych kamieniarstwa (niekrzemionkowych surowców skalnych), identyfikowanego z tzw. „dzielnica produkcyjną” tutejszego osiedla KPL. Miały one na celu rozpoznanie cech planigrafii dalszych koncentracji kamieni zarejestrowanych (w efekcie szczegółowej inwentaryzacji powierzchniowej) w północnej części wspomnianej „dzielnicy”, w szczególności zaś weryfikację hipotezy istnienia tutaj kolejnych miejsc obróbki-warsztatów.

Łącznie wyeksplorowano 100 m² gdzie odkryto ogółem 27 obiektów, z czego 4 to tzw. „jamy” gospodarcze, a 23 to dolki postępowe. Zespół źródeł ruchomych tworzy ogółem 1068 przedmiotów, w tym 94 fr. naczyń KPL, 6 wytworów z krzemienia (wszystkie narzędzia, z czego 5 z krzemienia czekoladowego) i 968 wytworów z kamienia.

W efekcie badań zarejestrowano 3-4 zwarte koncentracje źródeł, wśród których zdecydowanie dominują grupy debitażu z produkcji kamieniarzkiej, zwłaszcza odpady korowe dużych rozmiarów. Odkryto także, nieliczne wprawdzie, surowiki — glazy i otoczaki bez śladów obróbki. Wszystkie one dokumentują proces wstępnego przetworstwa eratyków w celu usunięcia amorficznych, zbędnych w produkcji grafitu oraz uformowania półsurowca. Wśród przetwarzanych surowców przeważają różnogatunkowe gnejsy i granity, w dalszej kolejności dioryty,

kwarcyt, piaskowiec kwarcytowy, pegmatyt i sjenit. Biorąc pod uwagę specyfikę planigraficzno-stratygraficzną źródeł kamiennych, jak też ogólną strukturę technologiczną danych pozostałości należy przyjąć, iż odkryto kolejne 3 (a może nawet 4) warsztaty. Badany obiekt należy kwalifikować jako osiedle producentów siekier oraz żaren i rozcieraczy. Wobec przewagi produkcji półsurowca, można przypuszczać, iż reprezentuje ono ośrodek produkcyjny realizujący szersze potrzeby gospodarki mikroregionalnych wspólnot terytorialnych.

Obra. gm. Wolsztyn woj. zielonogórskie St. 73 patrz wczesne średniowiecze

Opatowice, gm. Radziejów,
woj. wrocławskie,
St. 7, AZP: 48-43/165

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Zakład Prahistorii Polski w Poznaniu

Badania prowadził doc. dr hab. Aleksander Koško. Finansował WKZ we Wrocławu. Trzeci sezon badań. Osady ludności kultury pucharów lejkowatych, amfor kulistych oraz z interstadium epok neolitu i brązu. Cementaryszo wczesnołużyckie.

Badania objęły powierzchnię około 180 m² w południowej i południowo-wschodniej części stanowiska. Ich zasięg limitowało rozpoznanie rozrzutu źródeł ruchomych „w warstwie”, dokonane w poprzednich sezonach. Ogółem zarejestrowano 69 obiektów nieruchomości. 5545 fragmentów ceramiki, 266 wytworów z krzemienia, 80 z kamienia. Pozyskano także bogaty zbiór polepy oraz niewielki kości pokonsumpcyjnych. Pobrano liczne próby węgla drzewnych.

Prace zamknęły rozpoznanie wykopaliskowe stanowiska, aczkolwiek — z uwagi na zalesienie wschodniej jego części — nie zostało całkiem wyeksplorowane.

Ustalono południową i wschodnią rubież osiedla KPL. Zarejestrowano rozległe wybieżysko piasku oraz gliny, w obrębie którego wyróżniono kilka (2?) faz eksploatacji. Faza starsza, wyznaczona przez bardzo słabo czytelne wybieżyska, pozbawione źródeł ruchomych, wydaje się być związana ze starszym osiedlem ze stanowiska 33, oddalonym o kilkadziesiąt metrów na południe. Fazy młodsze delimitują wybieżyska stratygraficznie późniejsze, wyraźnie wyróżnialne, zawierające ceramikę, krzemień oraz węgle drzewne. Szereg przesłanek wskazuje, iż sytuowano je na rubieży badanej osady, aczkolwiek trudno orzec, w której z dwu faz jej istnienia. Nie odnotowano form bardziej złożonych konstrukcji mieszkalno-gospodarczych. Potwierdzono dominację źródeł z fazy IIIB (początkowy odcinek) oraz niewielki udział materiałów późniejszych — z fazy IVA.

Eksploatacją objęto obszar podomowy osiedla KAK oraz usytuowany w oddaleniu obiekt gospodarczy. W obrębie „obszaru” zarejestrowano pozostałości naziemnej konstrukcji mieszkalnej o słabo zarysowanym kształcie przyziemia oraz kilka obiektów gospodarczych, z których na czoło wysuwa się złożona konstrukcyjnie piwniczka. Badania nie doprowadziły do jednoznacznego zdelimitowania zasięgu osiedla. Ogół materiałów wiązać można z fazą IIIa.

Odkryto niktne pozostałości źródeł z przelomu neolitu i epoki brązu, których szczegółowsza identyfikacja kulturowa jest sprawą dyskusyjną.

Nowym elementem w rozpoznaniu stanowiska jest pochówek ciałopalny o zarysie jamy grobowej typowym dla obiektów szkieletowych. Cechy te — pomimo braku wyposażenia — pozwalają na identyfikację grobu z horyzontem wczesnołużyckim.

Dokumentacja i materiały z badań będą przechowywane w Zakładzie Prahistorii Polski IP UAM w Poznaniu.

Badania zakończono.

Opatowice, gm. Radziejów,
woj. wrocławskie,
St. 36, AZP: 48-43/187

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Zakład Prahistorii Polski w Poznaniu

Badania prowadziła mgr M. Szymt. Finansował WKZ we Wrocławu. Drugi sezon badań. Osiedla ludności kultury pucharów lejkowatych i amfor kulistych. Ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza.

Eksploatacją objęto kolejne 150 m². Wykopy (w liczbie 6, o numerach VII-XII) ułożono bezpośrednio na północ, południe i zachód od obszaru rozpoznanego w 1988 r. W ich obrębie odkryto ponad 4700 fragmentów ceramiki, w tym ponad 2500 kultury amfor kulistych, około 2200 kultury pucharów lejkowatych oraz kilka fragmentów naczyń wczesno-średniowiecznych. Ponadto zarejestrowano ok. 1400 fragmentów polepy, 224 wytwory i odpadki z krzemienia, 53 wytwory i półwytwory ze skal krystalicznych (w tym fragmenty płyt szlifierskich), a także niewielki zbiór kości zwierzęcych. Zbadano 44 obiekty wziemne, wśród których 32 to pozostałości dołków i jam postłupowych, a 9 można zaliczyć do jam „gospodarczych”. Ponadto rozpoznano 2 paleniska i 1 wybieżysko piasku. Podkreślenia wymaga odkrycie jamy kultury amfor kulistych z intencjonalnie złożoną na dnie częścią tuszy zwierzęcej (prawdopodobnie krowy — analizy w toku).

Materiały potwierdzają sygnalizowaną chronologię pierwszych dwóch etapów zasiedlenia obszaru stanowiska (etap I — kultura pucharów lejkowatych z fazy IVA, etap II — kultura amfor kulistych z faz IIb-IIIa) poszerzając ich charakterystykę. Spośród poczynionych obserwacji szczególnie istotna wydaje się być ta, która odnosi się do nasilenia cech ogólnie wiążących się z grupą zachodnią w ceramice z osady kultury amfor kulistych (wątki „dywanowe”).

Ponadto ostatnie badania ujawniły obecność jedynych, jak dotąd, źródeł związanych z III etapem zasiedlenia stanowiska — z początków wczesnego średniowiecza (faza A-B?).